

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 269/2024-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti rozhodnutiu Krajskej prokuratúry v Trnave č. k. 3 Kn 82/23/2200-6 zo 16. januára 2024 a rozhodnutiu Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Leopoldov č. k. UVTOSaUVV-00728/13-LO-2024-6 z 22. februára 2024 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. marca 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), práva na odmenu za vykonanú prácu podľa čl. 36 ods. 1 písm. a) ústavy a čl. 28 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva nebyť hospodársky vykorisťovaný podľa čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1 ústavy a čl. 8 dohovoru, práva na rovnosť a dôstojnosť v právach podľa čl. 12 ods. 1, 2 ústavy a čl. 14 dohovoru, ako aj práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru rozhodnutím krajskej prokuratúry č. k. 3 Kn 82/23/2200-6 zo 16. januára 2024 a rozhodnutím ústavu č. k. UVTOSaUVV-00728/13-LO-2024-6 z 22. februára 2024. Sťažovateľ navrhuje zrušiť napadnuté rozhodnutia a vec vrátiť krajskej prokuratúre a ústavu na ďalšie konanie a zakázať ústavu v pokračovaní porušovania ním označených práv. Sťažovateľ si uplatňuje aj

primerané finančné zadostúčinenie spolu vo výške 19 000 eur. Okrem toho sťažovateľ žiada, aby mu ústavný súd ustanovil právneho zástupcu, pretože je prakticky nemajetný.

2. Z ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľ adresoval 5. októbra 2024 krajskej prokuratúre podanie týkajúce sa jeho mzdových záležitostí počas výkonu jeho trestu v ústave. Krajská prokuratúra mu upovedomením č. k. 3 Kn 82/23/2200-6 zo 16. januára 2024 oznámila, že prvostupňovým orgánom na konanie v tomto prípade sú orgány ústavu, v ktorom vykonáva svoj trest odňatia slobody. Podanie sťažovateľa preto krajská prokuratúra odstúpila ústavu na ďalší postup. Ústav následne záznamom o prešetrení činnosti č. k. UVTOSaUVV-00728/13-LO-2024-6 z 22. februára 2024 vyhodnotil podanie sťažovateľa ako neopodstatnené.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti namietal v prvom rade neúmerne nízke mzdové ohodnotenie, ktoré mu bolo vyplácané mesačne od roku 2017 až do 30. júna 2023. Sťažovateľ sa pritom nepretržite od 26. februára 2015 až dosiaľ nachádza vo výkone trestu odňatia slobody, zväčša v Leopoldove. V uvedenom období bol sťažovateľ pracovne zaradený na ručné šitie obuvi, v tlačiarňi a na pracovisku pod názvom „GOM-PLAST“, pričom mal zarábať v priemere sumu 30 eur v čistom, čomu mala zodpovedať priemerná hrubá mzda vo výške 80 eur. Takéto podmienky sťažovateľ považoval za hospodárske vykorisťovanie. Sťažovateľ síce uznal, že medzičasom došlo k úpravám na mzdách väznených osôb, ale tieto zmeny podľa jeho názoru neriešia súčasný stav, v ktorom sú porušované práva väznených osôb. Odmena za vykonanú prácu je v podmienkach väzníc Slovenskej republiky podľa sťažovateľa ponižujúca, dehonestujúca a demoralizujúca. Prax slovenských väzníc, ktoré *de facto* prenajímajú prácu väzňov súkromným spoločnostiam, porovnával s koncentračnými tábormi počas druhej svetovej vojny, pretože štát podľa názoru sťažovateľa inkasuje od týchto súkromných spoločností minimálne dvojnásobok hrubej mesačnej mzdy väzňa.

4. Okrem samotnej výšky odmeny za vykonanú prácu sťažovateľ videl zásah do svojho práva na pokojné užívanie majetku aj v okolnosti, že z tejto svojej odmeny musel platiť zdravotné a sociálne odvody. Výška týchto odvodov sa mu zdala neprimeraná práve s ohľadom na skutočný príjem, ktorý dosiahol. Mesačné zárobky väznenej osoby teda podľa sťažovateľa nedokážu ani len pokryť náklady na bežné fungovanie týkajúce sa vecí, ktoré si väzni môžu kúpiť v predajni v rámci väzenia, čo podľa sťažovateľa následne prispieva k špirále recidívy.

5. Sťažovateľ poukázal aj na rozdielne zaobchádzanie s väzňami v rôznych krajinách Európskej únie. Konkrétne menoval Nemecko, kde po rozhodnutí tamojšieho ústavného súdu v roku 1998 majú mať podľa sťažovateľa väzni neporovnateľne vyššiu mzdu. V tomto videl sťažovateľ diskrimináciu väzňov na medzištátnej úrovni.

6. Výšku uplatneného primeraného finančného zadostúčinenia sťažovateľ odôvodnil tým, že porušovanie jeho práv bolo dlhodobé, a teda prišiel o nie malú sumu peňazí. Porušenie ním označených práv sa už nedá vrátiť späť, sťažovateľ stratil vieru, že sa na Slovensku domôže spravodlivosti, a preto jedinú formu kompenzácie videl v peňažnej kompenzácii.

7. Napokon sťažovateľ uviedol, že v danej veci nemá okrem ústavnej sťažnosti iný účinný opravný prostriedok, a preto sa domnieva, že bolo porušené aj jeho právo podľa čl. 13 dohovoru. Okrem tohto práva teda už uvedené okolnosti podľa sťažovateľa predstavujú porušenie ním označených práv napadnutým rozhodnutím krajskej prokuratúry, ako aj napadnutým rozhodnutím ústavu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie sťažovateľom označených článkov ústavy, dohovoru, listiny, ako aj dodatkového protokolu práve napadnutým rozhodnutím krajskej prokuratúry a napadnutým rozhodnutím ústavu.

9. Pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

10. Predtým ako ústavný súd pristúpil k tomu, aby sa zaoberal podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa, skúmal, či ústavná sťažnosť spĺňa náležitosti vyžadované zákonom o ústavnom súde podľa § 123 zákona o ústavnom súde, keďže sťažovateľ nie je zastúpený advokátom (§ 34 ods. 1 a § 43 ods. 3 zákona o ústavnom súde). S prihliadnutím na uvedené skutočnosti ústavný súd uplatnením materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, a tým aj k ochrane práv a slobôd fyzickej osoby, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou rozhodovacej činnosti ústavného súdu (k tomu pozri aj II. ÚS 51/2017, II. ÚS 782/2014), vychádzajúc z obsahu ústavnej sťažnosti, pristúpil k jej predbežnému posúdeniu napriek uvedenému nedostatku právneho zastúpenia.

III.1. K napadnutému rozhodnutiu ústavu:

11. Sťažovateľ svojou ústavnou sťažnosťou napadol záznam o prešetrení sťažnosti č. k. UVTOSaUVV-00728/13-LO-2024-6 z 22. februára 2024, pričom z odôvodnenia tejto jeho ústavnej sťažnosti vyplýva, že na ústavný súd sa obrátil po tom, čo mu bol tento záznam doručený. Postup príslušného ústavu na výkon trestu odňatia slobody pri vybavovaní takýchto sťažností pritom upravuje zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ZVJS“). Podľa predmetného zákona (§ 65dk) môže sťažovateľ, ktorý nesúhlasí so spôsobom vybavenia svojej sťažnosti, podať žiadosť o prešetrenie vybavenia sťažnosti, pričom príslušným na vybavenie tejto žiadosti je najbližšie nadriadený orgán, t. j. v tomto prípade Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže.

12. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd pri uplatňovaní svojej právomoci vychádza zo zásady, že ústava ukladá všeobecným súdom chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní

sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07, I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

13. Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Tieto sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

14. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ proti záznamu o prešetrení sťažnosti č. k. UVTOSaUVV-00728/13-LO-2024-6 z 22. februára 2024 nepodal žiadosť o prešetrenie vybavenia sťažnosti, hoci podľa zákona o ZVJS takú možnosť mal, ale namiesto toho sa priamo obrátil ústavnou sťažnosťou na ústavný súd. Pre rozhodnutie ústavného súdu v časti namietaného porušenia označených práv ústavom je teda podstatné, že existoval „iný súd“, na ktorý poukazuje čl. 127 ods. 1 ústavy. To vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum ústavnou sťažnosťou prezentovaného porušenia označených práv zaručených ústavou a dohovorom zo strany ústavy. Na prerokovanie tejto časti ústavnej sťažnosti nemá ústavný súd danú právomoc, preto ju bolo potrebné v tejto časti odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu [§ 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde (bod 1 výroku rozhodnutia)].

15. Ústavný súd ešte podotýka, že argumentácia sťažovateľa v jeho ústavnej sťažnosti bola natoľko vágna, že by ani neumožňovala adresnejší prieskum namietaných skutočností zo strany ústavného súdu. Sťažovateľ bol totiž príliš neurčitý, čo sa týka konkrétnych súm jeho pracovnej odmeny, resp. konkrétnych zrážok, ktoré mu z nej mali byť strhnuté. Bez akýchkoľvek relevantných dát a podkladov iba tvrdil, že odmena bola príliš nízka, resp. zrážky boli príliš vysoké. Ďalej aj sám uviedol, že situácia sa v poslednom roku zmenila (hoci nešpecifikoval, akým konkrétnym spôsobom) a hoci aj súčasná situácia porušuje jeho práva (resp. práva pracujúcich väzňov vo všeobecnosti), svoju ústavnú sťažnosť smeroval iba proti obdobiu od roku 2017 až do 30. júna 2023. Napokon zo sťažovateľovej ústavnej sťažnosti je tiež zrejmé, že jeho námietky týkajúce sa pracovných odmien odsúdených väzňov sa netýkali individuálnych právnych aktov konkrétneho ústavu na výkon trestu odňatia slobody, resp. akýchkoľvek iných opatrení konkrétneho ústavu proti sťažovateľovi, ale skôr ustanovení právnych predpisov upravujúcich výšku pracovnej odmeny a podmienky jej poskytovania odsúdeným väzňom. Navyše sťažovateľ ani len nespochybňoval, resp. nerozporoval závery ústavu v ním napadnutom rozhodnutí, ale iba znova predostrel obdobnú argumentáciu na posúdenie ústavnému súdu.

16. Ústavný súd musí v tomto kontexte konštatovať, že v rámci ústavného poriadku Slovenskej republiky platí prezumpcia ústavnosti všeobecne záväzných právnych predpisov, čo platí aj pre

právne predpisy upravujúce výšku pracovnej odmeny a podmienky jej poskytovania odsúdenými väzňami. Na túto prezumpciu ústavnosti správne poukázal aj ústav vo svojom napadnutom rozhodnutí. Ústavný súd teda v rámci konania o ústavných sťažnostiach nie je oprávnený akýmkoľvek spôsobom rozhodovať o súlade právnych predpisov, a preto aj keby ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa neodmietal v tejto časti pre nedostatok právomoci ústavného súdu, nemohol by sa meritórne zaoberať sťažovateľovou argumentáciou, pretože táto v konečnom dôsledku smerovala proti právnym predpisom upravujúcim pracovnú odmenu väzňov.

III.2. K napadnutému rozhodnutiu krajskej prokuratúry:

17. Sťažovateľom označené rozhodnutie krajskej prokuratúry je vlastne iba upovedomením, že jeho podanie krajská prokuratúra postúpila príslušnému ústavu, ktorý je prvostupňovým orgánom príslušným na konanie o sťažovateľovom podaní. Teda nie je meritórnym rozhodnutím, ktoré by akýmkoľvek spôsobom posudzovalo sťažovateľovu argumentáciu alebo hodnotilo rozhodnutie ústavu. Ústavný súd podotýka, že sťažovateľ mal teoretickú možnosť (po využití všetkých dostupných opravných prostriedkov podľa zákona o ZVJS) obrátiť sa podnetom podľa piatej časti zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov na príslušnú prokuratúru a až potenciálne konečné rozhodnutie o takomto sťažovateľovom podnete by bolo spôsobilým rozhodnutím na prieskum v rámci konania o ústavnej sťažnosti. Sťažovateľ bol na túto možnosť v rovnakej procesnej situácii (týkajúcej sa inej ústavnej sťažnosti sťažovateľa, pozn.) výslovne upozornený ústavným súdom (napr. II. ÚS 45/2024). Zo sťažovateľovej ústavnej sťažnosti, resp. z príloh, ktoré k nej pripojil, ale nevyplýva, že by využil túto možnosť podania podnetu na prokuratúre (a z časového hľadiska medzi vydaním napadnutého rozhodnutia ústavu a podaním ústavnej sťažnosti je veľmi nepravdepodobné, že by to stihol, pozn.). Sťažovateľom označené rozhodnutie krajskej prokuratúry teda v konečnom dôsledku vôbec nesúvisí ani s jeho sťažnostnou argumentáciou a ani s možnosťou porušenia ním označených článkov ústavy, listiny, dohovoru, resp. dodatkového protokolu.

18. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti (návrhu) možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

19. Pre zjavný nedostatok príčinnej súvislosti medzi napadnutým rozhodnutím krajskej prokuratúry a sťažovateľom označenými článkami ústavy, listiny, dohovoru a dodatkového protokolu ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú (bod 1 výroku rozhodnutia).

20. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo už bez právneho významu rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľa, ako ich špecifikoval v petite svojej ústavnej sťažnosti.

III.3. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

21. Vzhľadom na absenciu právneho zastúpenia sťažovateľa a s tým súvisiacu žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musel ústavný súd pristúpiť aj k preskúmaniu toho, či ústavná sťažnosť sťažovateľa nie je oneskorená, neprípustná, zjavne neopodstatnená, resp. či ústavný súd má právomoc ju preskúmať. Jednou z podmienok, ktorých splnenie je nevyhnutným predpokladom na to, aby ústavný súd mohol ustanoviť právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, je to, že nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

22. Povedané inak, na to, aby ústavný súd mohol rozhodnúť o ustanovení právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, musí najprv zistiť, či sú kumulatívne splnené tri podmienky, resp. predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom: (i) žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť, (iii) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Pokiaľ ide o podmienku vyžadujúcu, aby nešlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, táto je splnená vtedy, ak okrem iného je daná právomoc ústavného súdu na jej prerokovanie a ústavná sťažnosť nie je oneskorená, neprípustná a ani zjavne neopodstatnená.

23. Ak teda ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia zistí, že v danom prípade nemá právomoc na jej prejednanie, resp. že táto ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená, znamená to, že ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. To znamená, že nie je splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Keďže ústavný súd odmieta ústavnú sťažnosť sťažovateľa pre nedostatok právomoci a zjavnú neopodstatnenosť, je preto zrejme, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 631/2017, I. ÚS 252/2019).

24. Pretože nebol splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhovel (bod 2 výroku rozhodnutia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. mája 2024

Miloš Maďar
predseda senátu